

Ravintoarvot pakkausmerkinnöissä

27.2.2017

Joensuu

Jaana Elo

KoKo Palvelut

Elintarvikkeesta annettavat tiedot

Pakatut tuotteet

Pakolliset elintarviketiedot

Pakatut, yleiset

EPNAs 1169/2011 (9 art.)

MMMa 834/2014 (4 § kieli, 5 § eränro)

Pakkaamattomat
tuotteet

MMMa 1010/2014, alk.13.12.2016
voimakassuolaisuus)

Pakkaamattomat, yleiset

MMMa 834/2014 (1.4.2015)

Etämyynti

MMMa 1042/2016 (13.12.2016)

MMMa 1010/2014

Markkinointi

Erityislainsäädännön edellyttämät tiedot

Vapaaehtoiset elintarviketiedot

EPNA 1169/2011, V luku

Elintarviketietoasetus 1169/2011

MMMa 834/2014, MMMa 1042/2016

■ Säädetään

- Pakattujen elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä
- Pakkaamattomana luovutettavista elintarvikkeista loppukuluttajalle annettavista tiedoista

■ Sovelletaan

- Kaikkiin elintarvikkeisiin, jotka tarkoitettu loppukuluttajalle
- Myös suurtalouksien toimittamiin elintarvikkeisiin
- Etämyynti – samat vaatimukset kuin muuten myytävillä

Loppukuluttaja

- Elintarvikkeen viimeinen kuluttaja, joka ei käytä elintarviketta mihinkään elintarvikealan liiketoimeen tai toimintaan

Suurतालous

- Mikä tahansa laitos, ml. ajoneuvot ja kiinteät tai liikkuvat kojut
  - Esim. ravintolat, ruokalajat, koulujen ja sairaaloiden keittiöt, ateriapalvelujen tarjoajat
  - Valmistetut elintarvikkeet valmiita loppukuluttajan nautittavaksi

Valmiiksi pakattu elintarvike

- Loppukuluttajalle tai suurtaloudelle tarkoitettu myyntiyksikkö

- Pakattu siten, että sisällystä ei voi muuttaa avaamatta tai vaihtamatta pakkausta

Pakolliset pakkausmerkinnät

- Elintarvikkeen nimi – virallinen / tavanomainen / kuvaava
- Ainesosaluettelo painon mukaan alenevassa järjestyksessä
  - (EU) 1169/2011 art.18, Liite VII A
- Allergioita ja intoleransseja aiheuttavat aineet korostettuna, jotta erottuvat selvästi
  - (EU) 1169/2011 Liite II
- Tiettyjen ainesosien tai ainesosien ryhmien määrät (tarvittaessa)
  - (EU) 1169/2011 Liite VII B
- Sisällön määrä
  - (EU) 1169/2011 art. 23
  - ml, cl, l, g, kg
- Vähimmäissäilyvyysaika tai viimeinen käyttöajankohta ja tarvittaessa pakastuspäivämäärä (liha, raakalihavalmisteet, jalostamattomat kalastustuotteet)

Pakolliset pakkausmerkinnät

- Erityiset säilytysolosuhteet ja/tai käyttöolosuhteet (tarvittaessa)
- Toimijan nimi, toiminimi tai aputoiminimi ja osoite
- Alkuperämaa tai lähtöpaikka tarvittaessa (1169/2011 art. 26 muk.)
- Käyttöohje (tarvittaessa)
- Eränro
- Juomien todellinen alkoholipitoisuus tilavuusprosentteina, jos alkoholipitoisuus on suurempi kuin 1,2 tilavuusprosenttia
- Ravintoarvo
- Suola- ja voimakassuolaisuusmerkintä tarvittaessa
  - MMMa 1010/2014 - voimaan 13.12.2016

Lisäksi...

- Tunnistusmerkki (jos laitos pakkaa)
  - EPNAs 853/2004, Liite II
- Erytyislainsäädännön edellyttämät merkinnät:
  - Pakasteet – ”Pakastettu” tai ”pakaste, ei saa jäädyttää uudelleen sulatuksen jälkeen”
    - Paraste ennen + aika, jonka ostaja voi säilyttää tuotetta + ohje
    - MMMa 818/2012
  - Lihan alkuperämaamerkinntät (Tuore, jäähdytetty, jäädytetty)
    - Naudanliha:
      - EPNAs 1760/2000, art 13-15
    - Sian, lampaan, vuohen, siipikarjanliha:
      - KomAs 1337/2013

Muita merkintöjä...

- Tuote pakattu suojakaasuun
  - "pakattu suojakaasuun" – esim. jauheliha, sämpylät
- Käytetty makeutusaineita
  - "makeutettu ksylitolilla" – esim. täysksylitolipurukumi
- Luomutuotteiden merkitseminen
- Nimisuojatut tuotteet
  - Eriyisluonnetta koskeva nimitys, esim. Karjalanpiirakka

FI-EKO-201
Tuotettu Suomessa

Allergiaa ja intoleranssia aiheuttavat – huomiointi pakkausmerkinnöissä

1169/2011 Liite II

- Gluteenia sisältävät viljat
- Äyriäiset
- Kananmunat ja munatuotteet
- Kalat ja kalatuotteet
- Maapähkinät ja maapähkinätuotteet, pähkinät
- Soijapavut ja soijapaputuotteet
- Maito ja maitotuotteet
- Selleri ja sellerituotteet
- Sinappi ja sinappituotteet
- Seesaminsienet ja seesaminsientuotteet
- Rikkidioksidi ja sulfiitit
- Lupiinit ja lupiinituotteet
- Nilviäiset ja nilviäistuotteet

Allergeenien ilmoittaminen

- Allergiaa tai intoleranssia aiheuttavat aineet tai niistä perisin olevat ainesosat tulee aina ilmoittaa ainesosaluettelossa
- Aineen nimi ilmoitetaan selkeästi -> tulee erottua erilaisella *kirjasintyyllillä*, **lihavoinnilla** tai **kirjasinvärillä**
- Koskee myös pakkaamattomia ja suurtalouksien kautta kuluttajille toimitettavia elintarvikkeita

- Esim. Laktoositon maustettu ruokakerma

Ainekset: mustikka (34%), **vehnä jauho**, hedelmäsokeri, kasvimargariini (kasviöljy ja -rasva, vesi, suola, aromi), **kananmuna**, tärkkelys, **kauralese**, nostatusaine (E500), happamuudensäätöaineet (E330, E336), säilöntäaine (E202) ja vesi.

Kielivaatimukset – 834/2014 4§

- Pakatut elintarvikkeet
  - Kaksikielisessä kunnassa suomen ja ruotsin kielellä
  - Yksikielisessä kunnassa kyseisen kunnan kielellä
  - Lisäksi voidaan antaa myös useammalla kielellä
- Pakkaamattomat elintarvikkeet
  - Ei säädetty
  - Evira suosittelee tietojen antamista samalla tavalla kuten pakattujen osalta

Pakkaamaton elintarvike

- Loppukuluttajalle tarkoitettu
- Kuluttaja itse pakkaa – irtomyynti
- Suljetaan pakkaukseen ostohetkellä – konsulentti
- Pakataan kuluttajan pyynnöstä/tilauksesta - lounasateria
- Ennalta pakattu välitöntä myyntiä varten – koulun myymälä
- Tarjoillaan valmiina nautittavaksi – kahvilan leipä

- Välitön myynti (MMM a 1042/2016)
  - Tuote on pakattu valmiiksi elintarvikkeen luovutuspaikassaMyynnin nopeuttamiseksi ja helpottamiseksi

MMMa 834/2014

Elintarviketietojen antaminen kuluttajille

■ Vähittäismyyntipaikka

- Elintarvikkeen nimi
- Ainesosat
- Alkuperämaa tai lähtöpaikka (vastaavasti kuten pakatuissa)
- Tarvittaessa käyttö- ja säilytysohjeet
- Allergeenit (1169/2011, Liite II)
- Juustot, makkarat ja lihaleikkeleet
  - Rasva ja suola
- Ruokaleivät
  - Suola (= kokonaisnatrium x 2,5)
- Tarvittaessa erityislainsäädännön edellyttämät

MMMa 834/2014 7§

- Tarjoilupaikka
  - Allergeenit
  - Elintarvikkeen nimi
  - Alkuperämaa tai lähtöpaikka (vastaavasti kuten pakatuissa)
    - Virossa valmistettu lihamakaronilaatikko, lämmitetty Suomessa / tarjottava leipä tulee Tanskasta
  - Vaatimuksia sovelletaan kaikkiin tarjoiltaviin elintarvikkeisiin riippumatta siitä, nauttiiko kuluttaja tuotteen paikan päällä vai ottaako mukaan

MMM_a 834/2014 7§

- Ammattikeittiöt – ruokalaitokset, laitospöytä, kahvilat, ravintolat, pitseriat...
  - Ei tarvitse ilmoittaa kaikkia ainesosia
  - Ei tarvitse ilmoittaa suola- ja rasvapitoisuuksia tai ravintosisältötietoja

MUTTA

- Kannustetaan tarjoiltavien aterioiden ravitsemuksellista laatua, määrittämään aterioiden ravintosisältöä sekä antamaan kuluttajille ravintosisältötietoja vapaaehtoisesti
- Jos ilmoitetaan **vapaaehtoisesti**: Energia tai energia, rasva, tyydyttyneet rasvahapot, sokerit ja suola

Tietojen ilmoittamistapa

- Kirjallisesti pakkaamattoman elintarvikkeen läheisyydessä
  - Esim. hyllyn reunassa, erillinen teline
- Suullisesti kuluttajan pyynnöstä (poikkeus voimakassuolaisuus!)
  - Selkeästi kerrottu, että tieto saatavana pyydettyä ilman lisäkustannuksia
  - Tiedot kirjallisessa / elektronisessa muodossa henkilökunnan ja valvontaviranomaisen saatavilla – ei muotovaatimuksia

"Hyvä asiakkaamme,
lisätietoja elintarvikkeista
ja niiden mahdollisista
allergeeneista saa
myymälän
henkilökunnalta."

Suurtalouden pakkaamattomat Poikkeukset

- Erillistä ilmoitusta, miten allergioita ja intoleransseja aiheuttavia aineita ja tuotteita koskevat tiedot ovat saatavissa, ei vaadita, kun
  - Allergioita ja intoleransseja koskevat ravitsemukselliset erityistarpeet on etukäteen selvitetty ja kirjattu ylös
  - Elintarvikkeet luovutetaan tai ateriat tarjoillaan kohdennetusti näiden tietojen perusteella
    - Esim. päiväkodeissa, kouluissa, sairaaloissa, vanhustenhuollossa ja vankiloissa

Omavalvontasuunnitelmassa

- Kuvattuna, miten toimija varmistaa mm.
  - Tuotteidensa koostumuksen ja pakkausmerkintöjen vastaavuuden
  - Sisällön määrän oikeellisuuden
  - Allergioita ja intoleransseja aiheuttavien aineiden ja tuotteiden ilmoittamisen ja ristikontaminaation estämisen
  - Vähimmäissäilyvyysajan / viimeisen käyttöajankohdan oikeellisuuden

Etämyynti

- Perusperiaate:
- Elintarvikkeet on oltava mahdollista ostaa etämyynnissä
- Elintarvikkeiden on täytettävä samat tietovaatimukset kuin kaupoissa myytävien elintarvikkeiden (pakatut, pakkaamattomat)
- Verkkokauppa on yleensä vähittäismyyntitoimintaa, joka vaatii elintarvikehuoneistoa koskevan ilmoituksen tekemisen
  - Ennen kuin osto tehdään: Pakollisten elintarviketietojen on oltava saatavilla. (Poikkeus muuttuvat tiedot, kuten erätiedot, vähimmäissäilyvyysaika)
  - Toimitushetkellä: Kaikkien pakollisten tietojen on oltava saatavilla; myös erityislainsäädännön vaatimat tiedot

Suola ja voimakassuolaisuus - merkintä

- Ainesosat....jodioitu suola tai ilmoitetaan suola (suola, jodi)

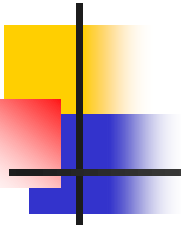
Voimakassuolaisuus

MMMa 1010/2014

- Voimakassuolaisuus määräytyy elintarvikkeen kokonaissuolapitoisuuden suhteen
- Voimakassuolapitoisuus edellytetään osaan sekä pakattuja että pakkaamattomia elintarvikkeita
- Ilmoitetaan, jos suolapitoisuus ylittää lainsäädännössä asetetut elintarvikeryhmäkohtaiset rajat

Voimakassuolaisuus – uudet rajat

ELINTARVIKE	Vähennetty suolaa tai vähemmän suolaa % suolaa enintään	Voimakassuolainen / sisältää paljon suolaa % suolaa yli
Juustot	1,1	1,4
Makkarat	1,5	2,0
Muut leikkeleenä käytettävät lihavalmisteet	1,7	2,2
Kalavalmisteet	1,5	2,0
Ruokaleivät	0,83	1,1
Näkkileivät ja hapankorput	1,1	1,4
Aamiaisviljavalmisteet	1,1	1,4
Valmis ruoat ja nautintovalmiin aterian komponentit	0,90	1,2
Napostelutuotteet (lisätty suolaa)	1,1	1,4

Kansalliset suolasäädökset

- Merkintä ravintoarvomerkinän läheisyydessä
- Muulla helposti havaittavalla tavalla
- Tieto voimakassuolaisuudesta annettava

- Vähittäismyyntipaikassa myös seuraavista pakkaamattomista elintarvikkeista:
  - Juustot ; makkarat ; muut leikkeleenä käytettävät lihavalmisteen ; ruokaleivät
  - Ilmoitettava kirjallisesti pakkaamattoman elintarvikkeen läheisyydessä selkeällä tavalla (aiemmin ei vaadittu merkintää)

Elintarvikkeen ravintoarvo = ravintoarvoilmoitus

- Elintarviketietoasetus 1169/2011
  - Art. 29 – 35, 54 – 55
  - Liitteet liite V, XIII-XV

Ravintoarvomerkinnät

13.12.2016 alkaen

- **Lähtökohta:**
  - Elintarviketietoasetuksen mukainen ravintoarvomerkintä on pakollinen lähes kaikkiin pakattuihin elintarvikkeisiin
  - Pakollinen aina niissä, joita täydennetty tai joista esitetty ravitsemus- tai terveystieto
- **Ravintoarvomerkintää koskevat vaatimukset eivät koske**
  - Ravintolisiä
  - Luontaisia kivennäisvesiä
  - Lähdevesiä
- **Huomioitava annetut helpotukset**
  - Elintarviketietoasetuksen liitteessä V kuvatut
  - Pakkaamattomat
  - Juomat, joiden alkoholipitoisuus yli 1,2 til-%.

Ravintoarvotietojen esittäminen

- Myytävää elintarviketta / Nautittavaksi valmistettua elintarviketta kohti -> tarkat valmistusohjeet (esim. kuivat keittoainekset)
- Paistohävikit huomioitava!
- 100 g / 100 ml kohti (pakollinen pääosin)
- Keskiarvolukuja, jotka perustuvat
  - Analyyseihin (tavarantoimittajat)
  - Laskelmaan
    - Joka on tehty käytettyjen ainesosien tunnettujen tai todellisten keskiarvolukujen perusteella
  - Yleisesti tunnettuun ja hyväksytyyn tietoon
- Fineli: <https://fineli.fi/fineli/fi/index> (elintarvikkeiden kansallinen koostumustietopankki)
- Aterix

Ravintoarvotietojen esittäminen

- Pakolliset tiedot
  - Yhtenä kokonaisuutena selkeässä muodossa ja tarpeen mukaan elintarviketietoasetuksen liitteessä XV säädetyssä esitysjärjestyksessä
  - Taulukon muodossa, numeroarvot suorassa linjassa, jos tilaa on
  - Jos tilaa ei ole, ilmoitus on esitettävä vaakasuorilla riveillä.

Ravintoarvomerkinnän sisältö

- art. 30

- Pakollinen ravintoarvomerkintä sisällettävä – art. 30.1.

■ Energiasisältö	kJ / kcal
■ Rasvan	g
■ Tyydyttyneiden rasvojen	g
■ Hiilihydraatin	g
■ Sokerit	g
■ Proteiini	g
■ Suola (art. 30.1)	g

Ravintoarvomerkinnän sisältö

- Vapaaehtoiset
  - Voi täydentää:
    - Kertatyydyttymättömät rasvat
    - Monityydyttymättömät rasvat
    - Polyolit
    - Tärkkelys
    - Ravintokuitu
    - Vitamiinit ja kivennäisaineet, jos merkitsevä määrä (Liite XIII)
  - Voi toistaa:
    - Energiasisältö tai
    - Energiasisältö yhdessä rasvan, tyydyttyneiden rasvojen, sokereiden ja suolan määrien kanssa

Suola ravintoarvomerkinnässä

- Suolalla ravintoarvomerkinnässä tarkoitetaan suolaekvivalenttipitoisuutta, joka lasketaan käyttämällä kaavaa:

$$\text{Suola} = \text{natrium} \times 2,5$$

$$\text{Suola g/100 g tai g/100 ml} =$$

Elintarvikkeen luontainen natriumin määrä suolaksi muutettuna + elintarvikkeeseen valmistuksessa lisätty suola (NaCl)

Väite ja ravintoarvotietojen esittäminen

- Jos ravitsemus- ja terveysväite koskee ainetta, joka sisältyy ravintoarvotietoihin, esim. kuitu ja on väite "Runsaskuituinen" – mitään muuta merkintää ei vaadita

Kuidun lähde:

3 g / 100 g tai 1,5 g / 100 kcal

Runsaskuituinen:

6 g / 100 g tai 3 g / 100 kcal

Laktoositon / vähälaktoosinen

- Erityisruokavaliovalmiste, ei ravitsemusväite
- Tulossa (1169/2011) -> sallitaan ilmoitus esim. varsinaisen ravintoarvomerkinnän alla
- EU:ssa ei ole tällä hetkellä yhtenäisiä raja-arvoja;
  - Suomessa sovelletaan yhteispohjoismaisia raja-arvoja:
    - laktoosittomat elintarvikkeet - laktoosia vähemmän kuin 10 mg/100 g tai 100 ml
    - vähälaktoosiset elintarvikkeet – laktoosia vähemmän kuin 1 g/100 g tai 100 ml

Merkitsemisestä

- Jos määrä alle 1 g –
merkitään < 1 g
- Jos ravintoaineita ei ole
tuotteessa - merkitään 0 g
  - ei saa jättää pois
- Energiasisältö ja
ravintoaineiden määrä
voidaan ilmaista myös annosta
tai kulutusta kohden

Kun ravintoarvoja ei tarvitse merkitä....

- (EU) 1169/2011 Liite V
  - Kohta 18; Pakkaukset, joiden suurimman pinnan pinta-ala on $<25 \text{ cm}^2$
  - Kohta 19; "Elintarvikkeet, käsityönä valmistetut elintarvikkeet mukaan lukien, joita pieniä tuotemääriä tuottava valmistaja toimittaa suoraan loppukuluttajalle tai paikallisille vähittäisliikkeille, jotka toimittavat tuotteet suoraan loppukuluttajalle"
  - Jalostamattomat tuotteet (jaettu, ositettu, annosteltu, viipaloitu, leikattu luuttomiksi, jauhettu massaksi, nyljetty, murskattu, leikattu, puhdistettu, siistitty, kuorittu, jauhettu jauheeksi, jäähdytetty, jäädytetty, pakastettu tai sulatettu)
- MMMa 834/2014 7§

Lisätietoja

- Eviran internetsivut:
- Elintarvikkeet...Valmistus ja myynti...Elintarvikkeista annettavat tiedot
-> Pakkausmerkinnät -> Usein kysyttyä 12.
  - Kysymyksiä pakkaamattomista elintarvikkeista yleisesti annettavista tiedoista (Maa- ja metsätalousministeriön asetus 834/2014), 22.6.2015
- Elintarviketieto-opas (Eviran ohje 17068/1)
<https://www.evira.fi/tietoaevirasta/julkaisut/elintarvikkeet/oppaat/elintarviketieto-opas-elintarvikevalvojilleja-elintarvikealan-toimijoille/>
- Ravitsemus- ja terveystieteopas elintarvikevalvojille ja elintarvikealan toimijoille (Eviran ohje 17052/3)
<https://www.evira.fi/tietoaevirasta/julkaisut/elintarvikkeet/oppaat/ravitsemus--ja-terveysvaiteopaselintarvikevalvojille-ja-elintarvikealantoimijoille>
- Oiva-arviointiohjeet 13.1 – 13

Kiitos!

Jaana Elo
Kamparsin Luomutila

Paavolantie 6, 21590 Karuna
Puh. 044 222 0879

elojaana67@gmail.com